

Mennesket er jo også en ø

De to bornholmsk baserede kunstnere Ida Marie Tjalve og Carolina Nilson har sammen tilbragt en del af 2021 med at undersøge, hvad det vil sige at være en øbo. Det er der ikke kommet noget endeligt svar på, og det var heller ikke meningen. De har nemlig været del af Creative Europe-projektet "Islander Focus", hvis mål har været at få en bedre forståelse af kunstneriske arbejdsprocesser. Jeg har mødt de to til en snak om projektet. På Zoom, for Ida og Carolina sidder på Bornholm, og jeg sidder på Sjælland.

Del af en større undersøgelse

I begyndelsen af 2021 bliver Ida og Carolina udvalgt til at deltage "Islander Focus" sammen med kunstnere fra fem europæiske øer. Planen er, at de to i løbet af projektperioden skal på to researchophold i residencies på hhv. Mallorca og Naxos. Undervejs skal de udveksle overvejelser og erfaringer med både ø-liv og kunstneriske metoder med de øvrige kunstnere, som de skal møde på workshops og på de residencies, de besøger. De skal også dokumentere en del af deres fund ved en visning hjemme på Bornholm, på BIRCA, som er projektets danske partner. På den måde bliver Ida og Carolinas udforskning af ø-identitet både en del af en kulturel og kunstnerisk udveksling af øbo-erfaring og en proces som de to har med hinanden.

Gradbøjninger af ø-liv

Ida og Carolina startede deres øbo-undersøgelse hjemme i Carolinas værksted i Årdsdale. Det var da hele verden var i Corona-isolation og vi alle fik en smagsprøve på, hvordan det må være at leve på en øde ø. Det var egentlig ikke så svært at komme i gang med at overveje, hvad ø-livet er for en størrelse. Måske fordi de ikke selv kommer fra en lille ø som Bornholm, og derfor allerede har den undersøgendes udefra-blik på ø-livet med sig.

Ida er, som hun selv udtrykker det, *vokset op i Københavns kedelige nordlige forstæder*. Selvom København ligger på Sjælland og det jo også er en ø, er det ikke noget der for alvor præger sjællændernes liv. Bornholm, derimod, er en rigtig ø. Ida beskriver et sted den magiske tiltrækning, Bornholm havde på hende, allerede inden hun flyttede dertil, som *A blend of a mesmerising diverse nature (compared to the rest of the country which mostly resembles flat pancakes), a seemingly carefree social environment (where car keys are left in the ignition slot and front doors never locked), a strong cultural and historical identity and a dash of ancestral relevance*. Ifølge Ida er en ø som Bornholm altså et sted, der er præget af tillid og stærk bevidsthed om øens særlig historie, og kultur og en tæt relation til naturen.

Carolina peger på nærheden ved naturen som det helt særlige ved at bo på en ø:

- Det at man er så tæt på naturen i forhold til andre steder, jeg har boet i Danmark... fordi man har adgang til havet, til klipperne til skovene. Man er meget mere i kontakt med naturen, synes jeg.

I hendes optik er ø-identitet imidlertid noget, der kan gradbøjes: *- Hvis du spørger folk, der bor midt på øen og så dem der bor nede ved vandet, er der helt forskellige opfattelser af, hvad det vil sige at bo på øen.*

Ida er med på gradbøjningen, som måske også har en sammenhæng med øens størrelse

- *Man kan også lave en studierejse ved at tage til Christiansø og tage en overnatning derovre og få en lille fornemmelse for, nårh, ok, det er endnu mere skørt her, så man er helt desperat nogle gange for at få den her udveksling med folk, der kommer til øen for ikke at løbe sur i det, siger hun og kommer til at pege på, at ø-livet også kan være iltfattigt og begrænset, hvis der ikke kommer ny energi til.*

Det dobbelte undersøgelsesblik

Carolina er født i La Paz i Bolivia, så langt væk fra havet man kan komme, og det fik hende straks til at tænke på øen som et billede på en eksistentiel følelse:

- *... altså jeg kunne ikke lade være med at tænke på, at jeg er født oppe i Andesbjergene, der er ikke nogen grænser til havet. Så for mig var det bare sådan, at en ø kan vel også bare være sådan et rent mentalt stadie. Du behøver ikke at være omringet af vand, det er sådan en tanke, det er ens tanker.*

Hun henviser sig til den britiske præst og lyriker John Donne, som i sit digt *No man is an Island*, hævder at mennesker ikke kan eksistere som isolerede øer, men er del af noget større. I mere konkret forstand betyder det, at mennesket trives bedst, når det er en del af et fællesskab. Og omvendt, at man kan føle sig som en isoleret ø, hvis man ikke indgår i fællesskabet.

Den tanke vækker genklang hos Ida, der kender fornemmelsen af isolation fra sin tid i London, og hun peger samtidig på, at deres undersøgelser af ø-identitet altid vil være præget af de personlige oplevelser hun og Carolina har med sig i bagagen. Hun tilføjer, at det her dobbeltblik på ø-identiteten som på den ene side et resultat af konkret levet liv og på den anden side en eksistentiel tilstand bliver deres researchgreb:

- *Også i arbejdsprocessen, når vi lavede konkrete observationer, kunne vi hele tiden oversætte det til det her eksistentielle rum. Det var hele tiden en dualisme...*

Plads til undersøgelse eller bare ud på gulvet?

Ida og Carolina har ikke arbejdet sammen før de bliver del af *Islander Focus*-projektet. De har vidt forskellige tilgange til den kunstneriske proces og oplever at de begge bliver presset ud af deres komfort zone, men på den fede måde. I løbet af det halve år, hvor de forbereder deres ophold på Mallorca og Naxos, mødes de næsten hver weekend. Undervejs opdager de, at de har meget at lære af hinandens arbejdsmetoder.

Ida er uddannet som dukkefører i London og har arbejdet med dukketeater i mange år. Med tiden har hun dog bevæget sig i retning af performance land art og moderne skyggeteater. Carolina arbejder med forskellige former for billedkunst og særligt med papirinstallationer. Hun er uddannet på Designskolen i Kolding og er vant til at tænke i research og konceptudvikling.

- *Det har været sundt at arbejde på Carolinas metode til kunsten, siger Ida, der kommer fra en helt anden kunstscene.*

- *Mantraet i min afdeling, den hedder ud på gulvet eller bare se at komme i gang med at lege, men det her med at virkelig tale projektet grundigt igennem og konceptualisere det, så vi næsten havde dækket hvad som helst, som vi overhovedet kunne komme i tanke om. Og også at komme tilbage til det og vende det endnu en gang. Det har været enormt gavnligt for mig at sige, hov, det er rigtig godt at give tid og plads til at undersøge det...*

Abstraktion og 3D

Ida synes samtidig, at det har været befriende at slippe scenekunstens krav om aflæselighed, dvs. at det hele skal være så konkret:

- *Det der med sådan, det må sgu godt være lidt abstrakt og tvetydigt – og så faktisk nyde den frihed og også prøve at tage det med ind i scenekunstens verden i højere grad, ikke. Den trænger måske også til et boost fra billedkunstens visionære side. For det er ikke altid det mest visionære, vi præsterer i teatret. Men billedkunsten den skider på det og tænker: jeg gør det jeg vill!, skraldgriner hun.*

For Carolina har mødet med Ida betydet, at hun er kommet lidt længere ind på scenen:

- *Jeg er ret genert hvad det angår. Jeg vil helst bare lave det og så ud. Jeg skal ikke være der Hvor Ida hun presser mig lidt: Nå men skal du også prøve at gøre det her? Ahr, jeg ved ikke rigtigt. På den måde fik hun mig med i nogle ting, hvor jeg ikke plejer at være med til det.*

Også formmæssigt har samarbejdet ført noget med sig:

- *Ida arbejder med dukker, det er hendes baggrund, men bare den måde hun fortætter det på og udvikler det på og den måde hun gør ting og får tingene til at leve på. Det er så inspirerende. Jeg blev virkelig inspireret ... og også opdage nogen sider af den her form for undersøgelse, jeg synes, ting blev mere 3D fra at arbejde meget fladt. Pludselig blev tingene mere levende. De fik sådan lidt sjæl.*

Forundersøgelsens fordel

Den lange og fælles forundersøgelse af ø-liv og ø-identitet henter altså inspiration fra John Donne og egne livserfaringer, men der kommer også brændstof til processen fra Jesper Just og fra andre kunstneres refleksion over ø-livet. Den viser sig at blive et solidt afsæt for den næste fase af ø-undersøgelsen, som foregår på Mallorca. For de har undervejs i undersøgelsesprocessen udviklet et koncept med gode researchgreb, som både giver deres konkrete undersøgelser retning og styrer dem sikkert gennem de grundstød, der opstår undervejs.

De tager sammen til Mallorca i august, hvor de er i residency i tre uger hos C.I.N.E i Sineu, som ligger midt på øen. Fra Sineu kan man ikke se havet, og byen ligger ret isoleret - føles det i hvert fald som om. De lander midt i forberedelserne til en festival, som alle omkring dem er optaget af. Parallellen til billedet af Ida alene i den myldrende storby London ligger ligefor, da de to beskriver situationen. Byen er en ø på øen, og Ida og Carolina er den danske ø-duo midt i det mallorcinske

kunstnerfællesskab. Corona har samtidig skabt ubalance i *Islander Focus*-projektet. De kunstnere Ida og Carolina skulle have været sammen med kan ikke rejse til Mallorca.

Da alting er anderledes end de havde forventet, griber de tilbage til forundersøgelsens mere abstrakte drøftelser, og så kan de fortsætte den nye, stedsspecifikke og meget mere konkrete ø-undersøgelse derfra.

- *Vi skiftede proces. Det er ligesom at arbejde med konceptudvikling. Du ved, dér kan man arbejde med abstrakter – abstraktion, og det hjælper faktisk så meget at gøre det. Fordi du kan tilpasse dig en hvilken som helst situation, fordi vi har snakket om det bærende,* siger Carolina.

De arbejder materiale-orienteret, som de har gjort det hver for sig og også sammen hjemme på Bornholm. Materialerne finder de, og de afspejler det sted de er kommet til.

- *Hvad tog vi til os, det var så de omgivelser vi var i, som var de der meget brune, og tørt og varmt... og det første der faldt os ind var, at vi skal da arbejde med pap.*

Objet trouvés og work in progress.

Desuden arbejdede de med de ting, de fandt, som fik nyt liv i deres kunstneriske undersøgelse af øens særlige karakter.

- *Vi samlede meget materiale. Gik mange ture og fandt sjove ting og brugte skaller fra vores paella den første aften,* siger Carolina.

Ida tilføjer, mens hun griner, at det jo også er en slags Island research at lade resterne af den lokale spise indgå i den fortolkning af stedet, som kom ud af deres ophold.

En del af materialerne samler sig til et væsen, som de præsenterer for lokale beboere på festivalen i Sineu. Væsenet er beslægtet med de lokale Il Dimonis og måske også den bornholmske Ellekonge. De tænker ikke på præsentationen som en endelig afslutning på deres ø-udforskning. Deres undersøgelse af ø-identitet på Mallorca er kun *toppen af isbjerget*, er de enige om. Meget sigende for den erkendelse er det derfor, at de under visningen på BIRCA gør væsenets maske og dragt og andre fundne genstande til del af en fornyet undersøgelse. Denne gang sker det i interaktion med visningens bornholmske besøgende, som ser forbindelsen mellem den mallorcinske og den bornholmske mytologi. På den måde bliver ø-identitetens work-in-progress udsat for en slags krydsbefrugtning.

Stedets ånd og verdens forbindelser

Efter et pitstop hjemme på Bornholm fortsætter undersøgelses-øhoppet til Naxos. Det er oktober, og det er kun Ida, der tager af sted. Carolina har ikke mulighed for at være med, i hvert fald ikke fysisk, men hun og Ida holder forbindelsen online og fastholder den gensidige sparring.

Ida sender Carolina et billede af en stenport, som er resterne af et tempel, og porten sætter gang i en fælles refleksion. For Carolina bekræfter porten tanken om at mennesket ikke er en ø. Det er hængt op i forbindelser, som er værd at forholde sig til:

- *Det at være i Sineu var en stor oplevelse i sig selv. Vi ville have lavet noget andet, hvis vi var blevet hjemme. Det betyder noget at rejse, der er det der med stedets ånd. Men der var også mange ligheder. Mange forbindelser. Det var derfor jeg blev så betaget af porten i Grækenland (...) Utroligt at man kan tænke på den søjle i Grækenland og en solport i Bolivia. Det er smukt og poetisk. Vi er ikke så forskellige fra hinanden...*

Forbindelsen er mental, portens tilstedeværelse udløser følelsen af noget fælles gennem associationer, mener hun. På samme måde som følelsen af isolation er noget vi alle kender og kan sætte os ind i.

Da jeg spørger, om der også er konkrete ligheder mellem ø-boer, svarer Ida:

- *Der er selvfølgelig ligheder, sådan ø-livet i mellem. Jeg tror måske det var mere tydeligt på NaXOS i forhold til den samme sådan lidt laid back fornemmelse til tingene og den samme tryghed, fordi det er så lille et samfund, at det der med de låste, lukkede døre og bum bum, ikke. Der kommer en anden pace over livet der.*

Lyst til mere

Og så er vi tilbage, hvor vi begyndte samtalen. Ved det konkrete og det nære, som var udgangspunktet for Ida og Carolinas undersøgelse og samarbejdet, som kom i stand, fordi *Islander Focus*-projektet gav dem en helt særlig mulighed.

- *Uden denne her mulighed, at vi er blevet spurgt. Det er spørgsmålet om vi nogen sinde havde fundet tiden og pengene, og hvad ved jeg, med alt det vi ellers render og lever. Så formatet der, har være en gave, siger Ida, og Carolina bekræfter:*

- *Det har været simpelthen så givende. Jeg er virkelig taknemmelig for den tid vi har haft sammen. Det giver lyst til at lave noget mere...*

Da samtalen er slut, kan jeg slet ikke lade være med at håbe på, at de to igen skal på kunstnerisk opdagelsesrejse sammen. Og at deres indsigter kan fungere som en af mange solporte ind til en større forståelse af, hvad den kunstneriske proces har at tilføje til vores viden om verden.